

איטלקיה ומוצא פלסטיני

מילחמה היא תסתיים בחיסול המדינה. צרתו העיקרית היתה אייכותו לקבל החלטות ברור, רות, לכאן או לכאן. הוא נגרר אחרי המאורעות. שהוא עצמו גרם להם בהיסח הדעת. אין ספק כי בשנותיו הראשונות היה מוכן לשלום עם ישראל. הוא יום מגעים שונים עם אישים ישראליים, וגם עם משה שרת, כשזה היה ראש-ממשלה. אך מעולם לא החליט החלטה חדי-משמעות. איגני בטוח שחשב היטב לפני שנתן את ידו לברית-המועצות, שאיכזבה אותו. הוא יצר את הנסיבות שהקלו על ישראל לתקוף אותו ב-1956. בשנותפת עם בריטניה וצרפת. מהרפתקה זו יצא במפתיע כגיבור מדיני, והפך אליל העולם הערבי. אך הוא לא היה מסוגל לאחד את העולם הערבי, וגם לא היתה לו מדיניות ברורה ועיקבית להשגת יעד זה. ערב מילחמת ששת-הימים, שבה לא רצה ושמפניה פחד, עשה את הכל כדי לגרור את ישראל לתקוף אותו. במילחמה הוכה שוק על ירך, כי לא היה מוכן. בשנתו האחרונה היה מוכן שוב לשלום עם ישראל, ואף דיבר על כך ארוכות בשיחות פרטיות (שמעתי זאת פעם במו אוניו בשיחה שבה שפך את ליבו, שהוקלטה אך שלא פורסמה). אולם הוא לא עשה מעשה החלטי כדי להשיג יעד זה. מכל הבחינות האלה, עולה עליו אנוור אל-סאדאת ששרת מונים — למרות שבימי חייו של עבדאל-נאצר היה אל-סאדאת שריו בצילן. כשאנשים גדולים שגויים, הם שגויים שגיאות גדולות. חבל. הוא היה יכול למלא תפקיד היסטורי למען השלום ולמען קידום המרחב, וישראל בתוכו.

החוקים של מורפי

מכירים את אדם קלר?
הנה הסימנים החיצוניים: צעיר ממושקף הולך ברחוב סואן, שקוע בקריאת-ספר. הוא מגיע אל הרמזור ונצטר, ככל האנשים סביבו. האור האדום מתחלף באור ירוק. כל האנשים ממשיכים בדרכם. הצעיר הממושקף נשאר תקוע במקום. שקוע בקריאה. עובר-אורח טופח קלות על גבו. הצעיר ממשיך לפסוע, מבלי להרים את עיניו מספרו עד הרמזור הבא. ההמשך כו"ל.

אין תימה בכך שאדם, הקורא כלי-כך הרבה, יודע את הכל, ואכן, אדם קלר הוא אנציקלופדיה חיה. כל זה בא כהקדמה לצורך של "הוקי טבע" (או) ליתר דיוק, "הוקי אנטי-טבע" שאדם קלר ליקט. זהו אוסף של כללים, ברוח חוקי-פיטאגוראס והוקי-ניו-טון, וגם חוקי-פארקלינסון והעיקרון הפיטרי, המשקי פים את רוח האדם המר דרגי. הם מתהלכים עתה באוניברסיטת של ארצות-הברית, והגיעו ארצה.

קלר

הנה, למשל, "חוקי מורפי" (איגני יודע אם אכן חי אדם בשם מורפי, שהמציא את הכללים. אך אין זה חשוב). אני אחראי לתרי-גום הגרוע.

● אם משהו יכול ל-התחרבן, הוא יתחרבן. ● אם ישנה אפשרות שכמה דברים יתחרבנו, יתחרבן קודם כל הדבר שיגרסו לנוק הגדול ביותר.

● אם תניח לדברים, הם יתפתחו מן הרע אל הגרוע יותר.

● אם נדמה לך שהכל מסתדר היטב, ברור שהת-עלמת משהו.

● מרפי האגדתי אינו הוגה-הדעות היחיד בסביבה. למשל:

● תגובת אוטו על חוקי מורפי: מורפי היה אופטימיסט.

● החוק הבלתי-כתוב: ברגע שאתה מעלה אפשרות כלשהי — אם היא טובה, היא לא תתגשם. אם היא רעה, היא תתגשם.

● חוק זימורגי על הדינאמיות של המערכות: אם אתה פותח קופסה של תולעים, לא תוכל לסגור אותן שוב אלא בקופסה גדולה יותר.

● קביעת אטור: (בפקקי-תנועה) במסלול השני מתקדמות המכוניות בהירות רבה יותר.

● מיתאם ניגנס: הסבירות שפרוסת-לחם תיפול על הצד המרוח בחמאה גדלה בהתאם לערך השיטה.

● חוק גורדון: פרויקט שלא כדאי לעשותו, לא כדאי לעשותו היטב.

● חוק מאיר: אם העובדות אינן מתאימות לתיאוריה, יש להיפטר מן העובדות.

● חוק סגל: מי שיש לו שיעור אחד, יודע מה הזמן. מי שיש לו שני שיעורים, לעולם אינו בטוח.

● חוק תישעית-תישעים: הביצוע של 90% הראי-שונים של פרויקט זקוק ל-90% של הזמן המוקצב לו.

● 10% הביצוע של 10% הנתורים זקוקים לשאר 90% של הזמן.

● אם יש בין קוראי מדור זה הוגי-דעות, המבקשים גם הם לתרום את חלקם לאוצר החוכמה האנושית, הם מוזמנים לעשות כן.

שבה וכה עבדאל-נאצר בעיטור על גבורה אישית. כעבור שנים, כאשר הייתי נפגש עם אישים מצריים "במחתרת" באירופה ובארצות-הברית, הם שאלו אותי לא פעם בסקרנות עם נודמן לי אי-פעם להיפגש עם ה"ראיס". הייתי נוהג להשיב: "מה זאת אומרת, אכלנו ארוחת-צהריים ביחד!" ולמראה תמיהתם, הייתי מספר בדיחה מסדרת הבדיחות הדרום-אמריקאיות על פדרו:

כשנשאל חואן אם פגש את פדרו, השיב: "מה זאת אומרת? אכלנו ארוחת-צהריים ביחד!" וכשתמחו השו"אליים: "איך זה יכול להיות? הרי אתם אויבים!" סיפר לפתע חואן: "באחד הימים רכבתי על סוסי בפאמפה. לפתע צץ פדרו מאחורי שיח, כשבידו אקדה. הוא פקד עלי לרדת מהסוס. ירדתי. הוא צווח עלי לאכול את גללי הסוס. מה יכולתי לעשות? היה לו אקדה. אכלתי את גללי הסוס. אך לפתע הת-נפחתי עליו, לקחתי ממנו את האקדה וציווחי: 'אכול את גללי הסוס. מה היה יכול לעשות? האקדה היה בדי. הוא אכל את גללי הסוס. הוא אשר אמרתי: אכלנו ארוחת-צהריים בי-יחד'."

נאצר

אישיותו המורכבת של עבדאל-נאצר ריתקה אר-תל תמיד, מאז שירותם כהן, שלישי של יגאל אלון, סיפר לי על פגישתו עם הקצין גבה-הקומה בכיס-פלוג'ה בימי המלחמה. ירדים שונים, עיתונאים אירופיים ואמריקאיים, שהכירו את עבדאל-נאצר ושהתיידדו עימו, דאגו לאחר מכן לעדכן אותי מדי פעם על דבריו ומעשיו.

אחד מהם חקר אותו פעם על הפרק בסיפרי מלחמת היום השביעי, שבו ניסיתי לנתח את הנסיבות שהביאו למלחמת ששת-הימים. עבדאל-נאצר אמר לו שהספר מונח אצלו בחדר-השינה, ושהוא מקבל את הניתוח שלי בעיקרו. אך הוא הכחיש שנפל בפח של עצמו, כפי שטענתי, ועמד על כך שהפח הוטמן לו על-ידי האו"ם, בהשראת האמריקאים וישראל.

בשנים האחרונות, בעת ביקורי במצרים, שאלתי מאות מצרים, מדינאים, הוגי-דעות וסתם אנשים ברחוב, מה דעתם על עבדאל-נאצר. נוכחתי לדעת שגם רבים מהם מתייחסים אל זיכרו ברגשות מעורבים.

בעיני הוא היה טראגדיה — טראגדיה אישית וטרא-גדיה ערבית. היו לו כישרונות עצומים, חן אישי שמעטים יכלו לעמוד בפניו, ובפסיגת עליונית ריכז בידיו כוח כביר, ובכל זאת לא השאיר אחריו אלא הישגים דלים מאוד — הן במישור המצרי, הן במישור הכלל-ערבי. הוא העלה חרס בידיו. מדוע?

יתכן שדווקא קנימו האישי היה בעוכריו. כמו נזרה יפה מדי, ידע כי יוכל להשיג כל דבר בחיור, בנאום, במילים יפות. לא היה עליו להתאמץ, לגבש מחשבה צלולה, לקבל החלטות קשות.

הוא היה נואם מזהיר, וגם זה היה בעוכריו. יש תמיד לחשוש מפני נואמים מזהירים בפוליטיקה. כי הנאום הוא סם משכר. מי שעומד לפני המון ויודע להפנט אותו, מהפנט תוך כדי כך גם את עצמו. הוא רוצה לקצור תשואות, ולא פעם נפלשות מפיו מילים שבכלל לא התכוון לומר אותן, מילים שיש בהן להלהיב, לשלהב, לרכוש את ליבו ההפכפך של האוספוף.

זה קרה לעבדאל-נאצר לעיתים קרובות. דברים בלתי-שקולים, שאמר בנאומו, הביאו עליו צרות רבות. כך אמר על האמריקאים, בנאום שבו הכרז על הלאמת המניות של תעלת-סואץ: "שייחנקו להם". וכן אמר על ישראל, ערב מלחמת ששת-הימים, שאם תפרוץ

האם מושפעים חייו של אדם מן השם שהוריו נהנו לו?

ישראל רוקח, ראש עיריית תל-אביב, קרא לאחת משתי בנותיו בשם ליוויה. זה היה שם עברי מקורי מאוד. במיקון גור נאמר: "ליויה: מין תכשיט על הצואר או על המצח. זר, נור, כתר: ליויה חן הם לראשך (משלי א', ט)."

רוקח המנוח בוודאי לא חשב על ליוויה הרומאית, אשתו של אוגוסטוס ואמו של טיבריוס, שהציגה לא מכבר את שיטותיה מעל המירקע. בסידרה אני קלאודיוס, אך הנה זה פלא: ליוויה רוקח ירדה לאיטליה. הפכה איטליקה לכל דבר. עד כדי כך שהיא מציגה את עצמה בסיפרון על יומני שרת, פרייעטה, ש-רופני המנוח בארצות-הברית מי-טעם אגודת הסטודנטים הערביים, כ"סופרת איטל" קיה ממוצא פלסטיני. אין בסיפרון רמז לכך שאביה של הסופרת האיטלקיה היה ראש-עירייה פלסטיני ידוע, וחבר בממשלתם ה-פלסטינית ליד דויד בן-גוריון ומשה שרת.

זה מוזר? לא לגבי ליוויה רוקח. כי היא היתה תמיד מוזה במיקצת. לפי ה-מושגים המקובלים בארץ, היכרתי את ליוויה לראי-שונה בשנות ה-50' הראי-שונות, כאשר ביקרתי בביתו של רוקח בשדרות רוטשילד בתל-אביב, וריאיינתי אותו. רוקח תמיד מצא חן בעיני. הוא היה כולו מיקשה אחת, איש היישוב הוותיק ביותר, צבר שורשי, שגולד בסוף המאה שעברה ביפו. בדירה הסתובבה בעת הראיון ילדה חנינית מאוד. שמתה אז לב לשמה הבלתי-ריגלי. (בתו השניה של רוקח זכתה אף היא בשם שהיה או בלתי-ריגלי: עירית. על שם העיר תל-אביב).

כעבור שנים נתקלתי בליוויה הצעירה בהודמנויות שונות. בירכתיה באדיבות בשלום. היא התעלמה מקיומי. הסתבר לי כי ליוויה רוקח שונאת אותי שגיאה עזה — שגיאה אמיתית, טהורה, שאינה תלויה בדבר. על כל פנים, מעולם לא הצלחתי לגלות מדוע היא שונאת אותי. בעיני היא דווקא מצאה חן.

היה לנו ידוד משותף, הדי"ר שימשון ויניצ'מן, בית"רי ותיק וח"כ של חרות. הוא לא היה יכול לסבול שגיאה זו, ועל כן הזמין את שנינו לארוחת-צהריים. הוא ואשתו הסימפאטית השתדלו מאוד, אך במשך כל זמן הארוחה לא אמרה לי ליוויה אף מילה אחת, והתעלמה מקיומי. זה שיעשע אותי למדי, אך זה הביך מאוד את המארחים.

לאחר מכן פגשתי את ליוויה מדי פעם באיטליה, בוועידות שונות שנערכו עם למען שלום ישראל-ערבי. לפני מלחמת יום-הכיפורים באה לוועידת בולוניה, שבה נוצרו בפעם הראשונה יחסים גלויים בין כוחות-שלום מצריים וישראלים. ליוויה באה כאיטלקיה. שם אירע פלא — היא אמרה לי שלום, ואפילו פעמיים. במשך הזמן סיפרו לי ידידים מדי פעם על התפתחותה. היא הלכה יותר ויותר שמאלה, הגיעה עד הקצה (אם יש כזה). היא גם הגיעה להזדהות גמורה עם חזית-הסירוב פלסטינית, השוללת לא רק את עצם קיומה של ישראל, אלא גם את העמדה המתונה של המימסד של אשף. היא גראת עתה כאיטלקיה לכל דבר (וביכלל זה יופייה, שיש בו משהו איטלקי). היא גישה לאיטלקי, ורק מתי-מיספר יודעים כי היתה אי-פעם ישראלית ובתו של שר-ישראל, שהיה מראשי מילגנת הציונים-הכלליים דווקא. ליוויה ממשיכה לשנוא אותי בנאמה שגיאה זכה וטהורה. אך עכשיו היא שונאת גם את המדינה, את הציונות (הכללית והאחרת), וכל מה שמזכיר לה — אולי את אבא?

ארוחת-צהריים

עם נאצר

בימים אלה מלאו עשר שנים למותו של עבד-אל-נאצר. בינתיים קרו דברים כה רבים — וביניהם ניומת אנוור אל-סאדאת — עד כי תקופת-נאצר נראית עתה כאילו היא נחלת העבר הרחוק. כבר יש המרחק הדרוש הערכת האיש ופועלו.

אני מודה שמעולם לא הייתי אובייקטיבי לגמרי כלפי האיש. היה לי אליו יחס מיוחד. אולי ביגלל המיקריות של המלחמה. כאשר פירסם את זיכרונותיו הסתבר לי כי היינו עשורת פעמים במגע קרבי הדוק, והדבר עורר אצלי, בדיעבד, רגשות מעורבים.

עבדאל-נאצר נפצע בקרב על הגיבעה 105, ליד נגבה, שבוכתו העניק מפקד חטיבת גיבעתי לפלוגתי את התואר "שועלי שימשון", כעיטור קבוצתי. ואילו אני נפצעתי בעיראק אל-מגשיה, ליד קריית-גת של היום, במערכה

• בהלוויית ישראל רוקח ב-1959.